

Μια θάλασσα
γνώσης

Κ
@Λ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ
ΔΡΑΣΕΙΣ

Γιάννης Ρίτσος
Θάλασσα και Εξορία

ΙΔΡΥΜΑ
ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ
ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

3	ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ
7	ΔΡΑΣΗ 01 Απόσπασμα από την <i>Ανθολογία</i> Γιάννη Ρίτσου
9	ΔΡΑΣΗ 02 Σχόλιο πάνω στα <i>Ημερολόγια εξορίας</i>
10	ΔΡΑΣΗ 03 Ο θεός των μικρών πραγμάτων
11	ΔΡΑΣΗ 04 Ο Γιάννης Ρίτσος στο Υπόγειο του Θεάτρου Τέχνης
12	ΔΡΑΣΗ 05 Στο σπίτι του Γιάννη Ρίτσου
14	ΔΡΑΣΗ 06 Απόσπασμα από τον <i>Ορέστη</i> του Γιάννη Ρίτσου
17	ΔΡΑΣΗ 07 Ο Φαροφύλακας
21	ΔΡΑΣΗ 08 Γιάννης Ρίτσος – Δημήτρης Περδικίδης: μια συνομιλία
26	ΔΡΑΣΗ 09 Γιάννης Ρίτσος και δημιουργία: Δημιουργώντας μια ομάδα δημιουργικής γραφής στο σχολείο

Γιάννης Ρίτσος

Γεννήθηκε στη Μονεμβασιά Λακωνίας στις 14 Μαΐου 1909. Το 1925 ήρθε στην Αθήνα όπου άσκησε το επάγγελμα του δακτυλογράφου και του αντιγραφέα στην Εθνική Τράπεζα. Ασχολήθηκε με την ποίηση, τη ζωγραφική, τη μουσική και το θέατρο. Το 1934 εκδίδεται το πρώτο βιβλίο του με τίτλο «Τρακτέρ». Έργα του έχουν μεταφραστεί σε πάρα πολλές γλώσσες. Η ποίησή του διακρίνεται για το πηγαίο αίσθημα, την άνεση και το πλάτος του λυρικού λόγου της και την τεχνοτροπική της πολυμορφία. Ο Ρίτσος αντλεί την έμπνευση και τα θέματά του από την παιδική και την εφηβική του ηλικία, από την παράδοση και από τους κοινωνικούς αγώνες.

Το 1976 του απονέμονται διεθνή βραβεία ποίησης, το βραβείο «Σερένιο-Μπριάντσα» και «Αίτνα-Ταορμίνα». Το 1977 του απονέμεται στη Μόσχα του διεθνές βραβείο «Λένιν» για την ειρήνη. Ακολούθησαν και άλλες διακρίσεις, μεταξύ των οποίων, το 1990, το μετάλλιο «Ζολιό-Κιουρί», ανώτατη διάκριση του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ειρήνης. Πεθαίνει στις 11 Νοεμβρίου του ίδιου έτους. Τα ποιήματά του είναι συγκεντρωμένα σε ογκώδεις τόμους: *(Ποιήματα Α- Ποιήματα ΙΔ), Τέταρτη διάσταση, Τα Επικαιρικά, Γίγνεσθαι*.

Πηγή: Αγγελική Κώττη, Ένα σχεδιάσμα βιογραφίας, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1996.

Γιατί τον Γιάννη Ρίτσο;

Όπως αναφέρεται και στο έργο του Mario Vitti, *Η γενιά του τριάντα. Ιδεολογία και μορφή*, η γενιά αυτή φέρνει κάτι νέο, ανανεωτικό, κάνοντας αισθητή μια αλλαγή, μια ρήξη με το παρελθόν, ενώ παράλληλα εμφανίζονται προβληματισμοί που τεκμηριώνουν τη γέννηση μιας νέας συνείδησης, στηριγμένης σε μορφωτικά εφόδια και σε ψυχική διάθεση διαφορετικά από τα πριν γνωστά.

Στο έργο του Γιάννη Ρίτσου είναι αισθητή η επιθυμία για συμμετοχή σε αυτή την καλλιτεχνική επανάσταση και η ανάγκη αλλαγής. Αν και δεν αρνείται ολοσχερώς τις παραδοσιακές μεθόδους και συνομιλεί δημιουργικά με το δημοτικό τραγούδι, σταδιακά βαδίζει στον δρόμο της νεωτερικότητας, με την αίσθηση ότι μια νέα ποιητική μέθοδος κρίνεται επιτακτική.

Mario Vitti, *Η γενιά του τριάντα. Ιδεολογία και μορφή*, Ερμής, Αθήνα, 2004. *Εισαγωγή στην ποίηση του Ρίτσου. Επιλογή κριτικών κειμένων*, Δημήτρης Κόκορης (επιμ.), Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ρέθυμνο, 2009.

- *Σχέση με τη θάλασσα*
- *Μακροχρόνιες εξορίες*
(*Λήμνος, Μακρόνησος, Γυάρος, Παρθένη κ.λπ*)
- *Σχέση θάλασσας – εξορίας*
- *Κοινωνικές-πολιτικές προεκτάσεις*
- *Επίκαιρα ζητήματα με αφετηρία το έργο του ποιητή*

Γιάννης Ρίτσος Θάλασσα & Εξορία

Στόχος του εκπαιδευτικού υλικού και των προτεινόμενων δράσεων είναι να επαναπροσδιορίσουμε την πρόσληψη της ποίησης στο σήμερα, μέσα από το παράδειγμα της γενιάς του '30 και, ειδικότερα, του Γιάννη Ρίτσου. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώκεται οι μαθητές να έρθουν σε επαφή με τη διακειμενικότητα, να κατανοήσουν τον κόσμο στον οποίο παραπέμπουν τα κείμενα και οι δράσεις που δίνονται, εκλαμβάνοντας το λογοτεχνικό υλικό ως αφόρμηση, να είναι σε θέση να διερευνήσουν τα κοινωνικά ζητήματα τα οποία θίγονται και, εντέλει, να προωθηθεί η φιλιαναγνωσία με απώτερο σκοπό, όπου είναι δυνατόν, την αφορμή για δράσεις εντός και εκτός τάξης.

Ο ποιητής Γιάννης Ρίτσος

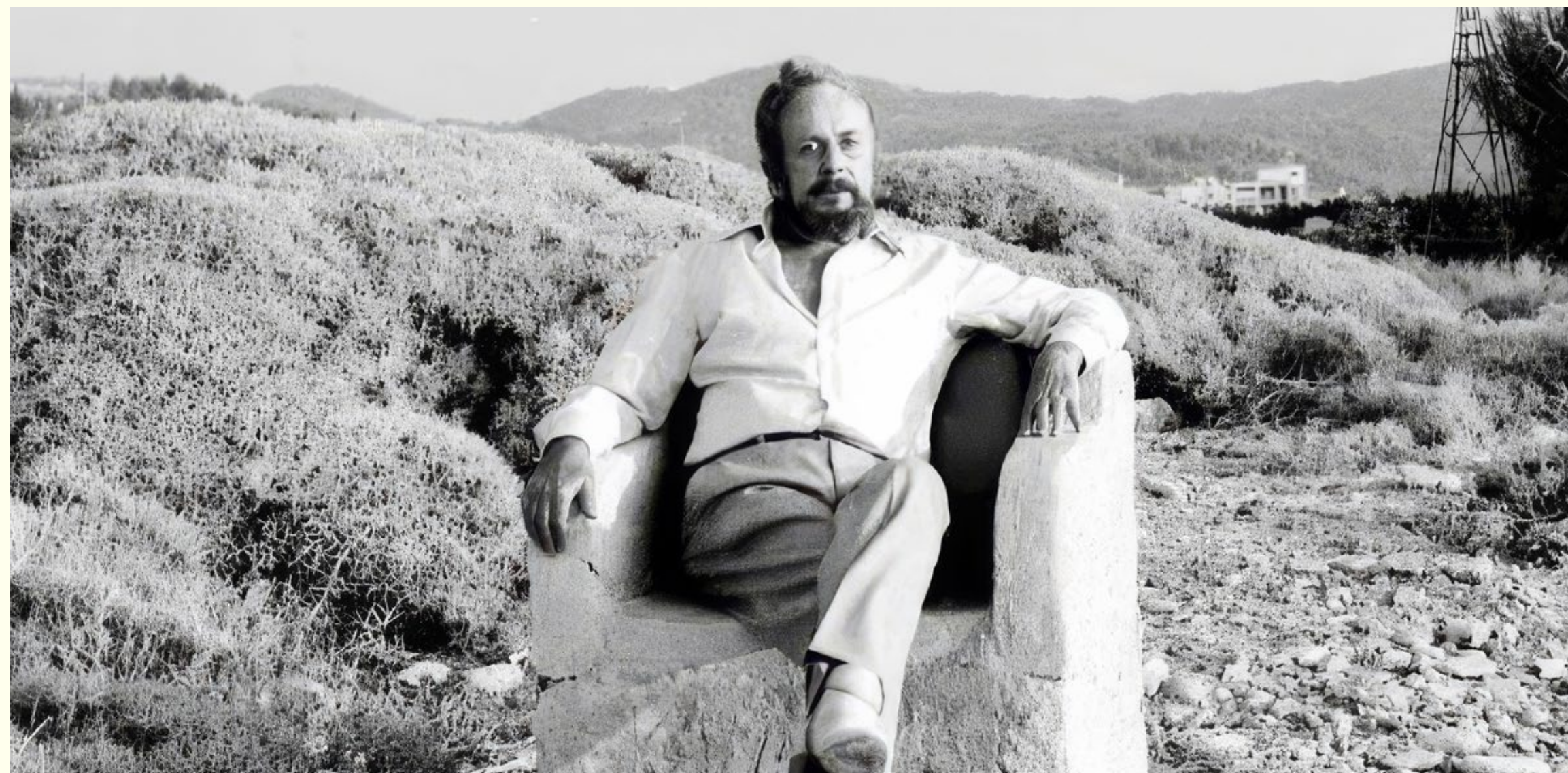
Απόσπασμα από την *Ανθολογία* του Γιάννη Ρίτσου

---

*Αν κάποιος θα 'θελε να διαβάσει την ιστορία του αιώνα, θα την έβρισκε ακέ-
ρια στην ποίηση του Ρίτσου: στα ποιήματα που την κατέγραψαν σαν χρονικό·
στα εγερτήρια άσματα, σε ύμνους ηρώων και ελεγεία· στη μεταπλασμένη
ποιητικά βιογραφία του, εγκατεσπαρμένη σε ποικίλες συνθέσεις. Κι ακόμα,
πιο βαθιά, στο εσωτερικό οδοιπορικό του ποιητή, που το αποτύπωνε μέρα
τη μέρα με σαφήνεια ή υπαινικτικά. Κι αυτό το «υπαινικτικά» λέει περισσό-
τερα για τη βία του καθεστώτος, τις νοοτροπίες και τη συμβατική ηθική,
τους ιδεολογικούς πειθαναγκασμούς. Με προσωπεία και δάνειες φωνές
αρθρώνει την αλήθεια του.*

*Ανθολογία Γιάννη Ρίτσου, Χρύσα Προκοπάκη - Αικατερίνη Μακρυνικόλα (επιμ.),
Αθήνα 2000, 9-10*

Με βάση το παραπάνω

- A.** Κάντε μια λίστα με τα χαρακτηριστικά της ποίησης του Γιάννη Ρίτσου, όπως προκύπτουν από την παραπάνω παράγραφο.
- B.** Παρακολουθήστε το σύντομο βίντεο «Τι είναι η ποίηση;» στο οποίο τοποθετείται ο Γιάννης Ρίτσος σχετικά με τη λειτουργία της ποίησης.
- * Πώς αντιλαμβάνεστε τον χαρακτηρισμό για τους ποιητές ως «οργανωτές του κοινωνικού συναισθήματος»;
  - * Ο ποιητής εστιάζει στην επικοινωνιακή λειτουργία της ποίησης. Ποιοι είναι οι τρόποι με τους οποίους επικοινωνούμε την εμπειρία μας σήμερα; Θεωρείτε ότι η λογοτεχνία παίζει κάποιο ρόλο;
- Γ.** Ανατρέξτε σε πηγές του διαδικτύου και βρείτε όσο περισσότερες πληροφορίες μπορείτε για τα ιστορικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν στην Ελλάδα και εντοπίζονται στην ποίηση του Γιάννη Ρίτσου. Μπορείτε να συμβουλευτείτε και το υλικό που δίνεται.

Ευθυμία Γιώσα Σχόλιο πάνω στα *Ημερολόγια εξορίας*

Ευθυμία Γιώσα, Βιολόγος, Ποιήτρια

- A.** Ας σκεφτούμε τη λέξη «Αιγαίο/θάλασσα» και ας γράψουμε όσες περισσότερες λέξεις μας έρχονται στον νου.
- B.** Διαβάζουμε αποσπάσματα από τα *Ημερολόγια εξορίας*. Πώς παρουσιάζεται η θάλασσα και το τοπίο σε σχέση με τις δικές μας αναφορές από το Α ερώτημα; Ποια πιστεύετε ότι είναι η συναισθηματική κατάσταση του αφηγητή των *Ημερολογίων*;
- Γ.** Μπορείς να συγκρίνεις την παρουσία της θάλασσας στα *Ημερολόγια εξορίας* και στο ποίημα *«Του Αιγαίου»*, του Οδυσσέα Ελύτη;
- Δ.** «Σύντροφος ανάμεσα σε συντρόφους»: Μπορείτε από αυτή τη φράση του βίντεο και τα *Ημερολόγια εξορίας* να εξαγάγετε στοιχεία για την ταυτότητα του ποιητή; Συμπληρωματικά, μπορείτε να δείτε την τοποθέτηση της Έρης Ρίτσου σχετικά με την εξορία του ποιητή, στο βίντεο *«Γιάννης Ρίτσος και εξορία»*.

Τζίνα Καλογήρου Ο θεός των μικρών πραγμάτων

Τζίνα Καλογήρου, Καθηγήτρια,
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης ΕΚΠΑ

- A.** Ο Γιάννης Ρίτσος χαρακτηρίζεται «ανθρωποκεντρικός ποιητής» καθώς και ποιητής «των μικρών πραγμάτων». Ποια είναι τα θέματα που θα περιμένατε να διαβάσετε στην ποίησή του με βάση αυτούς τους δύο χαρακτηρισμούς;
- B.** Οι θεματικές στις οποίες εστιάζετε αφορούν τον σύγχρονο άνθρωπο; Κάντε μια λίστα με θεματικές που θα σας ενδιέφεραν σήμερα ως σύγχρονους αναγνώστες.
- Γ.** Διαβάζουμε τα ποιήματα «Πρωινό άστρο» και τη Ρωμιοσύνη. Πώς εκφράζεται το όραμα του ποιητή μέσα από τα δύο κείμενα; Βρείτε χαρακτηριστικούς στίχους. Στη συνέχεια εξετάστε το ποίημα του Νικηφόρου Βρεττάκου, «Διεθνής Παιδούπολη Πεσταλότσι» συγκριτικά με το Πρωινό άστρο. Υπάρχουν κοινά σημεία;
- Δ.** Πώς η έννοια του «οράματος» στα παραπάνω αποσπάσματα συνδέεται με τον γενικότερο χαρακτηρισμό για τη γενιά του '30, από την εισαγωγή: «είναι αναμφισβήτητο ότι εκεί γύρω στα 1930 γίνεται αισθητή μια αλλαγή, μια ρήξη με το παρελθόν, ενώ παράλληλα εμφανίζονται προβληματισμοί που τεκμηριώνουν τη γέννηση μιας νέας συνείδησης, στηριγμένης σε μορφωτικά εφόδια και σε ψυχική διάθεση διαφορετικά από τα πριν γνωστά»;

Μαριάννα Κάλμπαρη Ο Γιάννης Ρίτσος στο Υπόγειο του Θεάτρου Τέχνης

Μαριάννα Κάλμπαρη, Σκηνοθέτις-
Καλλιτεχνική Διευθύντρια Θεάτρου Τέχνης Καρόλου Κουν

PLAY

- A.** Συμπληρώστε το λήμμα της Wikipedia στον Γιάννη Ρίτσο για την Τέταρτη διάσταση στην οποία περιλαμβάνεται το ποίημα Ισμήνη. Θα βοηθηθείτε από το εγχειρίδιο Βικιπαιδισμού στο υλικό.
- B.** Στην Τέταρτη διάσταση, εκτός από την «Ισμήνη», περιλαμβάνονται και άλλα ποιήματα βασισμένα σε αρχαίους μύθους. Ένα από αυτά είναι και η «Ελένη». Αφού διαβάσετε στη Βικιπαίδεια το λήμμα για την ομηρική Ελένη, να συμπληρώσετε στη συνέχεια το λήμμα για την «Ελένη» του Γιώργου Σεφέρη, που περιλαμβάνεται στη συλλογή Ημερολόγια καταστρώματος Γ.
- Γ.** Αφού διαβάσετε τα αποσπάσματα που δίνονται για την «Ελένη» του Γιάννη Ρίτσου και την «Ελένη» του Γιώργου Σεφέρη να βρείτε τυχόν ομοιότητες και διαφορές.
- Δ.** Δώστε τώρα μια δική σας εκδοχή σχετικά με τον μύθο της Ελένης, στη σημερινή εποχή. Πώς θα ανεβάζατε ως σκηνοθέτες μια σύγχρονη Ελένη; Ετοιμάστε, ιδανικά, μια μικρή σκηνή μαζί με άλλα άτομα, εφόσον έχετε τη δυνατότητα.

Αιμιλία Υψηλάντη Στο σπίτι του Γιάννη Ρίτσου

- A.** Η Αιμιλία Υψηλάντη στο απόσπασμα του βίντεο δίνει ορισμένα χαρακτηριστικά στοιχεία του Γιάννη Ρίτσου, εξωτερικά ή εσωτερικά. Στη σημερινή εποχή, τι είδους στοιχεία, εμφάνισης, προσωπικότητας, χαρακτήρα, σας ασκούν επιρροή στα πρότυπα τα οποία ακολουθείτε;
- B.** Στο βίντεο αναφέρεται το έργο του Γιάννη Ρίτσου ***Το τερατώδες αριστούργημα***. Αφού διαβάσετε το απόσπασμα που δίνεται, συσχετίστε το με το ποίημα ***«Μικρή μοναξιά»***, που ακούγεται στο δεύτερο βίντεο, όπου μιλά η κ. Τζίνα Καλογήρου. Πώς σχολιάζετε τον χαρακτηρισμό για τον ποιητή, «θεός των μικρών πραγμάτων», με βάση τα δύο κείμενα;
- Γ.** Γράψτε ένα σύντομο κείμενο για ένα πρόσωπο που σας έχει εμπνεύσει ή επηρεάσει. Πώς θα το περιγράφατε; Ποια είναι τα στοιχεία τα οποία σας έχουν αποτυπωθεί στη μνήμη;

Ορέστης

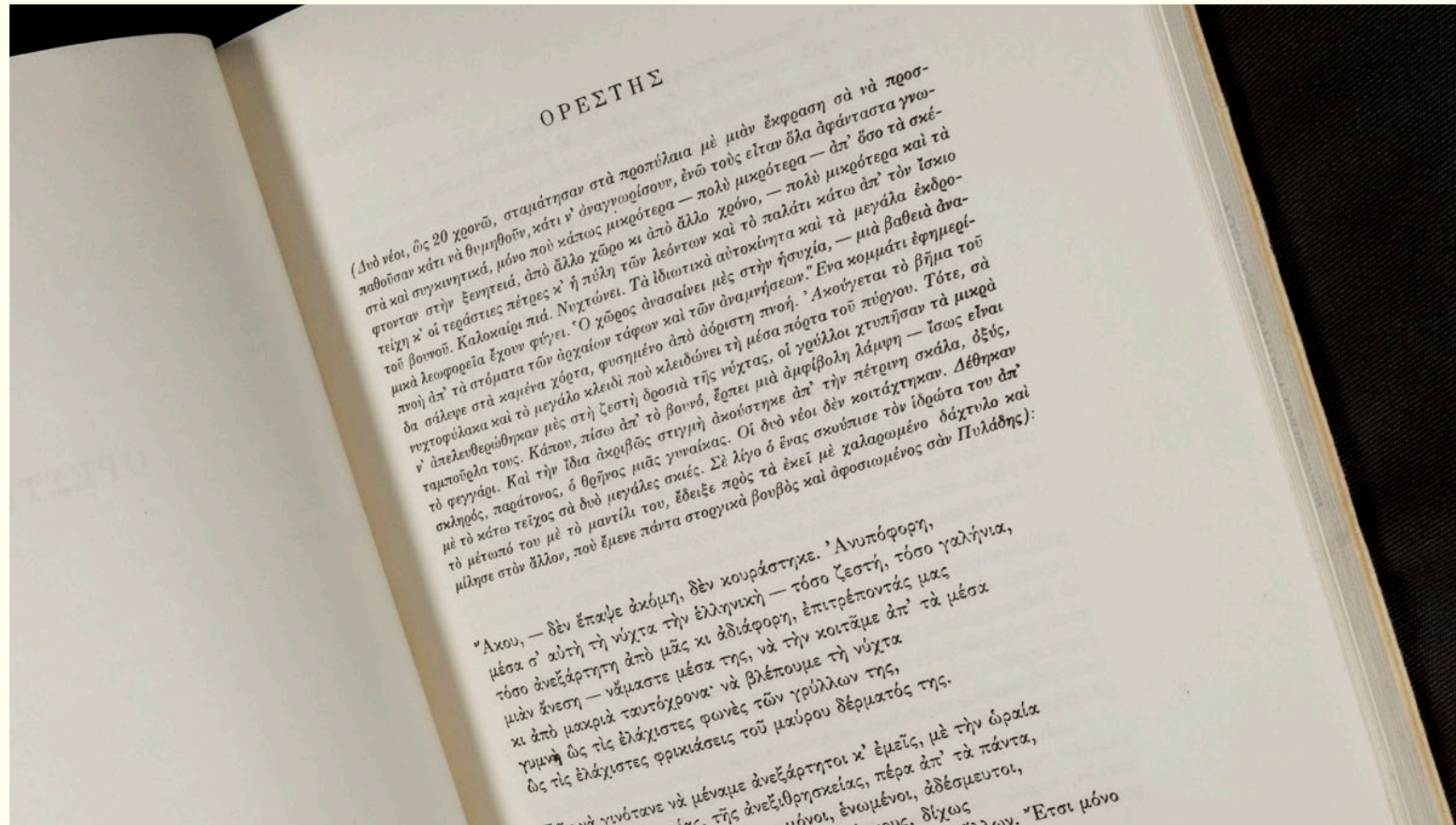
Απόσπασμα από τον *Ορέστη* του Γιάννη Ρίτσου

---

*Πώς γίνεται οι άλλοι να ορίζουν λίγο λίγο τη μοίρα μας, να μας την επιβάλλουν
κι εμείς να το δεχόμαστε; Πώς γίνεται μ' ελάχιστα νήματα
κάποιων δικών μας στιγμών να μας υφαίνουν
ολόκληρο το χρόνο μας, τραχύ και σκοτεινόν, ριγμένον
σαν καλύπτρα απ' το κεφάλι ως τα πόδια μας, σκεπάζοντας
ολόκληρο το πρόσωπό μας και τα χέρια μας, όπου αποθέσανε
ένα άγνωστο μαχαίρι – ολότελα άγνωστο – και να φωτίζει
με τη σκληρή του λάμψη ένα τοπίο, όχι δικό μας, –
αυτό το γνωρίζω: όχι δικό μας.*

Γιάννης Ρίτσος, *Ορέστης* (1962-1966)

Απόσπασμα από τον *Ορέστη* του Γιάννη Ρίτσου

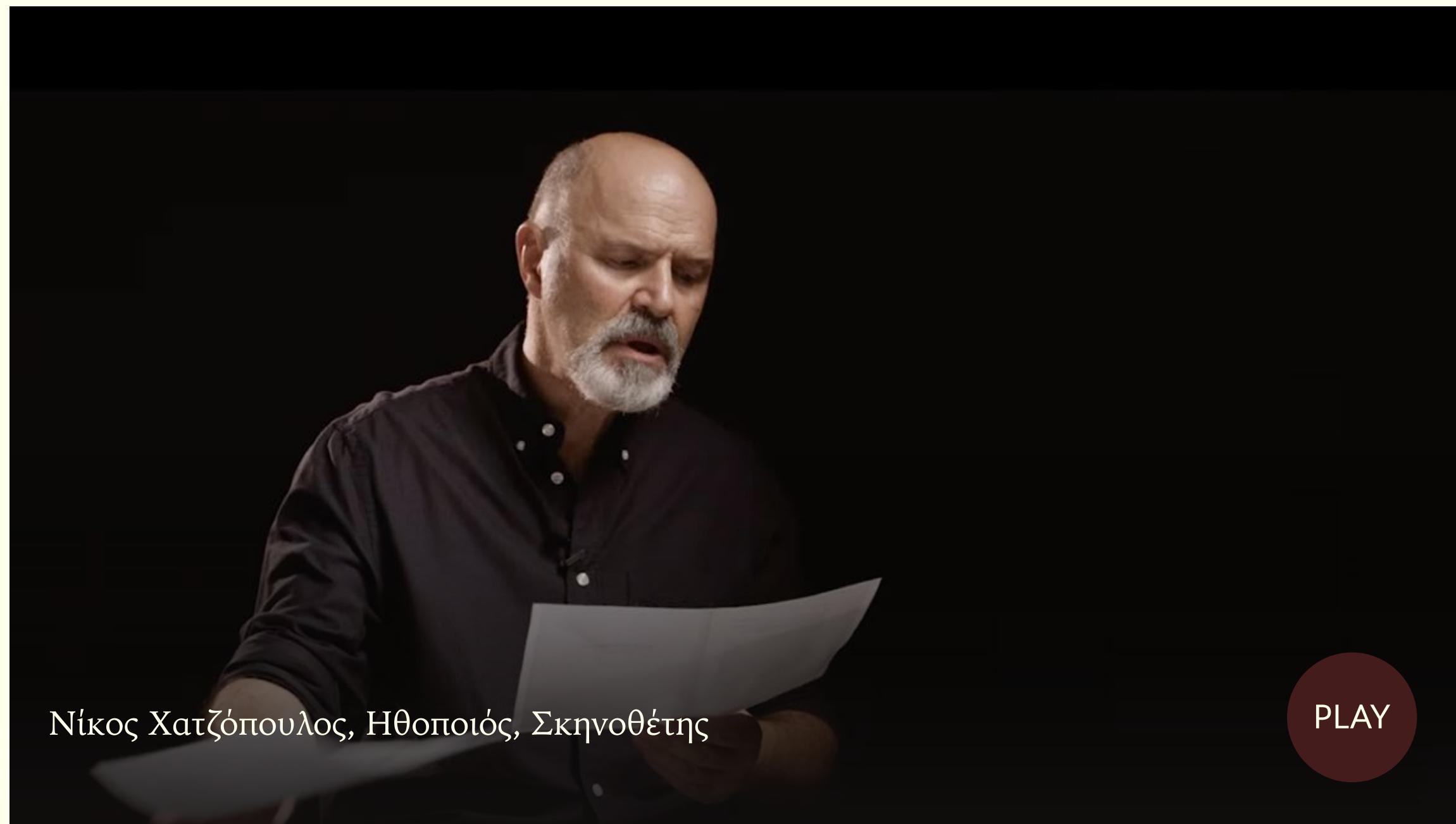

- A.** Το απόσπασμα αποτελεί κομμάτι ενός μονολόγου. Με ποιον τρόπο επιτυγχάνει ο ποιητής να διατηρήσει την ποιητικότητα παρότι ο λόγος είναι περισσότερο πεζός; Συμπληρωματικά, εντοπίστε τις διαφορές μεταξύ πεζού και ποιητικού λόγου και παραθέστε σχετικά παραδείγματα που τις πιστοποιούν.
- B.** Οι διερωτήσεις του ποιητή είναι ταυτόχρονα φιλοσοφικές, υπαρξιακές και κοινωνικές. Αφού τις εντοπίσετε, σκεφτείτε παραδείγματα από τη σημερινή εποχή στα οποία θα μπορούσαν να ταιριάξουν και έπειτα συζητήστε για τη διαχρονικότητα που μπορεί να έχει μια ποιητική σύνθεση και γενικά ένα καλλιτεχνικό έργο. Προαιρετικά, αναζητήστε και άλλες περιπτώσεις μέσω των οποίων προκύπτει το διαχρονικό στοιχείο στην τέχνη.
- Γ.** Ο ποιητής επαναλαμβάνει ότι το τοπίο «δεν είναι δικό μας», ενώ σε ολόκληρο το απόσπασμα χρησιμοποιεί πρώτο πληθυντικό. Γιατί πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό; Σε ποιους απευθύνεται ο ποιητής;

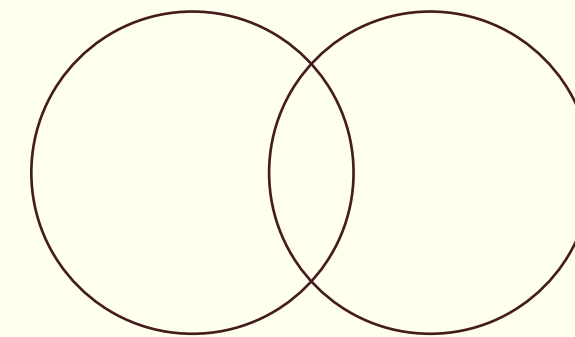
Ο Φαροφύλακας

Νίκος Χατζόπουλος Ο Φαροφύλακας

A. Διαβάστε τον Φαροφύλακα και τη Σονάτα του Σεληνόφωτος. Εντοπίζετε κοινά στοιχεία; Αν ναι, ποια είναι αυτά; Να συμπληρώσετε το παρακάτω σχήμα, τοποθετώντας στα σημεία που συναντιούνται οι κύκλοι τα κοινά σημεία ανάμεσα στους δύο ήρωες και στον υπόλοιπο χώρο τις διαφορές τους.

B. Ποιος είναι ο τόνος και το συναίσθημα στα δύο ποιήματα;

Νίκος Χατζόπουλος Ο Φαροφύλακας

- Γ. Ανοίξτε τον διαδραστικό χάρτη Φάρων της Ελλάδας. Συλλέξτε πληροφορίες για την ιστορία, τη λειτουργία και το εσωτερικό των φάρων. Κάντε μια λίστα με στοιχεία που σας φαίνονται ενδιαφέροντα. Εντοπίζετε στον *Φαροφύλακα* στοιχεία των φάρων όπως παρουσιάζονται στον διαδραστικό χάρτη;

Νίκος Χατζόπουλος Ο Φαροφύλακας

- Δ. Φτιάξτε μια σύντομη ηλεκτρονική παρουσίαση ενός από τους φάρους που σας εντυπωσίασε.
- Ε. Αφού ξαναδιαβάσετε τον *Φαροφύλακα*, σκεφτείτε όσες περισσότερες λέξεις μπορείτε σχετικά με το επάγγελμα και τις ιδιαίτερες συνθήκες που το χαρακτηρίζουν, από περιβαλλοντική άποψη αλλά και με έμφαση στο στοιχείο της απομόνωσης. Στη συνέχεια γράψτε έναν σύντομο μονόλογο ενός φαροφύλακα, ή ενός μοναχικού ανθρώπου, όπως τον φαντάζεστε. Μπορείτε στη συνέχεια να μετατρέψετε τον μονόλογο που φτιάξατε σε σύντομο διάλογο;

Γιάννης Ρίτσος - Δημήτρης Περδικίδης
μια συνομιλία

Γιάννης Ρίτσος – Δημήτρης Περδικίδης μια συνομιλία

Φιγούρες σε κύκλο, Μαδρίτη, 1965. Μεικτή τεχνική σε ξύλο, 106×106 εκ. Ιδιωτική συλλογή

Ο Δημήτρης Περδικίδης γεννήθηκε το 1922. Σπούδασε στη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας και από το 1953 στη Μαδρίτη, στην εκεί Σχολή Καλών Τεχνών με υποτροφία.

Κατά τα πρώτα χρόνια του πειραματισμού, ο Περδικίδης έκανε έργα «εθνικού χαρακτήρα», με στόχο την ενθάρρυνση των Ελλήνων στον Β Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ πριν την αναχώρησή του για τη Μαδρίτη ασχολήθηκε με προσωπογραφίες και σχέδια. Στα χρόνια της Ισπανίας, περνάει σταδιακά στην αφαίρεση, ενώ διακρίνονται επιρροές από τον κυβισμό και τις γεωμετρικές συνθέσεις. Από τα μέσα της δεκαετίας του '50 ως το τέλος της δεκαετίας του '60, έκανε πολυάριθμα σχέδια με μελάνι και μολύβι, χαρακτηριστικά και λιθογραφίες, κοντά στη νοοτροπία του εξπρεσιονισμού. Κατά τη δεκαετία του '70 η τέχνη του λειτουργεί καταγγελτικά, ως διαμαρτυρία. Είναι η περίοδος της γόνιμης επαφής του με τον Γιάννη Ρίτσο και της δημιουργίας της Ρωμισσύνης, βασισμένης στα ποιήματα της εν λόγω συλλογής. Τη δεκαετία του '80, το έργο του γίνεται πιο εσωστρεφές, με εμπλουτισμό της τεχνικής και του εικαστικού του λεξιλογίου προς μια γεωμετρική τέχνη και τη χρήση νέων υλικών.

Το 1985 επιστρέφει στην Αθήνα. Φεύγει από τη ζωή το 1989.

Το 1958 τιμήθηκε με το Εθνικό Βραβείο της Σχολής Γραφικών Τεχνών της Ισπανίας και το 1961 με το πρώτο βραβείο της Ένωσης Ισπανών Κριτικών Τέχνης και με το ασημένιο μετάλλιο στην Έκθεση για το Διεθνές Βραβείο Αφηρημένης Τέχνης στη Λωζάννη.

Πηγή: Miguel Fernández Belmonte, *Η τέχνη του Δημήτρη Περδικίδη (1922-1989)*, Ίδρυμα Αικατερίνης Λασκαρίδη, Πειραιάς, 2022.

Γιάννης Ρίτσος – Δημήτρης Περδικίδης μια συνομιλία

A. Διαβάστε τις γενικές πληροφορίες για τον Δημήτρη Περδικίδη που δίνονται στο υλικό καθώς και το βιογραφικό του από την Εθνική Πινακοθήκη. Στη συνέχεια, διαβάστε και βιογραφικά στοιχεία για τον Γιάννη Ρίτσο από την Πύλη της ελληνικής γλώσσας και το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο.

* Εντοπίζετε στοιχεία στα οποία ενδεχομένως συγκλίνουν οι δύο καλλιτέχνες; Εντοπίζετε διαφορές;

Μπορείτε να διαβάσετε περισσότερα και για το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο δημιούργησε ο Περδικίδης εδώ.

B. Διαβάστε το πληροφοριακό υλικό που δίνεται για την τέχνη του Δημήτρη Περδικίδη σχετικά με το ιστορικό πλαίσιο από τη δεκαετία του '60 και εξής.

* Στις πληροφορίες θα βρείτε το σχόλιο του Δημήτρη Περδικίδη: *Από το 1959, έως το 1967 δούλευα αφηρημένη ζωγραφική. Όμως η εποχή μας ζητά τον διάλογο και ο διάλογος δεν γίνεται με την αφηρημένη ζωγραφική. Η ζωγραφική δεν πρέπει να είναι, πλέον, ένα «φιλντισένιο κάστρο». Υπάρχει σήμερα μία τάση απομυθοποίησης του καλλιτέχνη. Κάποτε ο ζωγράφος ήταν ένα μυθικό πρόσωπο. Η εποχή μας τον θέλει άνθρωπο. Όλα τα σύγχρονα κινήματα λοιπόν, τοποθέτησαν τη φιγούρα, τον άνθρωπο, στην τέχνη.*

* Κάντε ένα σύντομο σχόλιο για τη σχέση τέχνης - κοινωνίας με βάση το παραπάνω απόσπασμα.

Γιάννης Ρίτσος – Δημήτρης Περδικίδης μια συνομιλία

Γ. Στο υλικό που προαναφέραμε θα βρείτε πληροφορίες και για τη *Ρωμιοσύνη*, στο πλαίσιο της συνεργασίας του καλλιτέχνη με τον Γιάννη Ρίτσο. Στη συνέχεια, δείτε τους πίνακες του Δημήτρη Περδικίδη με θεματική τη *Ρωμιοσύνη*. Διαβάστε έπειτα το ποίημα *Ρωμιοσύνη*, του Γιάννη Ρίτσου, που επίσης δίνεται στο υλικό και μας έχει απασχολήσει και στη δράση 2.

- * Υπάρχουν στοιχεία των πινάκων που θα μπορούσατε να τα αντιστοιχίσετε με αποσπάσματα από το ποίημα; Κάντε μια λίστα με αυτές τις πληροφορίες και εξηγήστε τις κοινές αναφορές.
- * Στο υλικό αναφέρεται ότι «[...] γύρω στο 1967, όταν ξεκίνησε η χούντα στην Ελλάδα, για τον Περδικίδη ολοκληρώνεται πλέον η μετάβαση προς μια πιο συνειδητά διαμαρτυρόμενη τέχνη... Παρατηρείτε το στοιχείο αυτό στους πίνακες του Περδικίδη για τη *Ρωμιοσύνη*;» Υπάρχουν αντίστοιχα στοιχεία στο ποίημα του Γιάννη Ρίτσου; Για ποια θέματα «διαμαρτύρεται» η τέχνη και τι καταγγέλλει στο έργο των δύο καλλιτεχνών;

Γιάννης Ρίτσος – Δημήτρης Περδικίδης μια συνομιλία

Δ. Τι είδους ζητήματα απασχολούν σήμερα την κοινωνία; Αφού χωριστείτε σε μικρές ομάδες συζητήστε και παρουσιάστε θέματα που θίγονται μέσα από την τέχνη σήμερα. Μπορείτε να αναφερθείτε σε καλλιτέχνες και έργα τέχνης που σας αντιπροσωπεύουν.

* Αποτυπώστε τα ζητήματα αυτά με διάφορους τρόπους έκφρασης: με εικαστικότητα, με μουσική, με ποίηση, με κίνηση ή με ένα μικρό βίντεο που θα δημιουργήσετε ομαδικά ή ατομικά. Με αφορμή τα έργα σας, μπορείτε να οργανώσετε μια μικρή έκθεση ή ένα δρώμενο στο σχολείο σας.

Δημιουργώντας μια ομάδα
δημιουργικής γραφής στο σχολείο

Δημιουργώντας μια ομάδα δημιουργικής γραφής στο σχολείο

Έρη Ρίτσου Γιάννης Ρίτσος και δημιουργία

- A.** Με αφορμή όσα αναφέρει η Έρη Ρίτσου για τη δουλειά των ποιητών, συζητήστε στην τάξη πώς βλέπετε τους δημιουργούς. Θεωρείτε ότι διαφέρουν από άλλους ανθρώπους; Στη συνέχεια μιλήστε για κάποιον δημιουργό που θαυμάζετε. Βρείτε όσα περισσότερα στοιχεία μπορείτε από το διαδίκτυο ή άλλες πηγές. Υπάρχει κάτι ιδιαίτερο που σας κεντρίζει το ενδιαφέρον;
- B.** Έχετε συμμετάσχει ποτέ σε κάποια ομάδα δημιουργικής γραφής; Θα σας ενδιέφερε αυτό το ενδεχόμενο; Συζητήστε σε μικρές ομάδες πώς θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια τέτοια ομάδα στο σχολείο σας. Τι θα σας ενδιέφερε να μάθετε συμμετέχοντας σε μια τέτοια δράση;
- Γ.** Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού της τάξης και εφόσον υπάρχει αντίστοιχο ενδιαφέρον οργανώστε στο σχολείο σας ομάδα δημιουργικής γραφής ή λέσχη ανάγνωσης. Κάντε μια λίστα με θέματα και βιβλία που σας ενδιαφέρουν. Στη συνέχεια ορίστε συγκεκριμένες συναντήσεις. Μετά το πέρας των συναντήσεων κάντε μια έκθεση αναφοράς με τα αποτελέσματα. Πώς βοήθησαν τον γραπτό λόγο σας οι συναντήσεις αυτές; Εμπλουτίσατε τις γνώσεις σας γύρω από λογοτεχνικά θέματα; Τι σας γοήτευσε περισσότερο στη διαδικασία;

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστούμε την κ. Έρη Ρίτσου για τη διάθεση των φωτογραφιών.

Το υλικό που δίνεται προέρχεται από τη βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη.

Μια θάλασσα
γνώσης

Κ
@Λ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Γιάννης Ρίτσος Θάλασσα και Εξορία

ΙΔΡΥΜΑ
ΔΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ
ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ

Σύλληψη
Καλή Παγουλάτου - Κυπαρίσση
Επιμέλεια/Υλικό
Σοφία Λεβαντή, Φιλολόγος (ΜΑ)

Δράση 6
Ευθυμία Γιώσα, Βιολόγος, Ποιήτρια
Παραγωγή Videoart
Χρήστος και Αλέκος Μπουρελιάς

Με την υποστήριξη:

Ευρωπαϊκή Ένωση
Περιφερειακή Ανάπτυξη

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας
και Θρησκευμάτων

ΕΠΑνΕΚ 2014-2020
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

ΕΣΠΑ
2014-2020
Ευρωπαϊκή Ένωση - Ελλάδα

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Συντελεστές:

post
scriptum